

ASIGURAREA INDEPENDENȚEI JUDECĂTORILOR PRIN CONDIȚIILE DE SELECȚIONARE

VASILE-SORIN CURPĂN

CONSTANTIN-FLORENTIN GRĂDINARU

COSMIN-ȘTEFAN BURLEANU

Constituția României din anul 1866, precum și Constituția României din anul 1923 nu au consacrat expres principiul **independenței puterii judecătorești**, însă acest principiu poate fi regăsit în dispozițiile art. 104, care are următoarea redactare:

Art. 104: “Judecătorii sunt inamovibili în condițiunile speciale pe care legea la va fixa”.

(Constituția României din 29.03.1923).

În anul 1991, noua Constituție prevede însă, ca un principiu fundamental al justiției, în art. 124 (3), următorul postulat: “Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii”, acesta regăsindu-se și în dispozițiile Legii privind organizarea judiciară nr. 304 / 28.06.2004 și în prevederile legii nr. 303/28.06.2004, în art. 2 (3).

În context internațional, încă de la începutul deceniului 9 al secolului XX, chestiunea independenței judecătorilor și a garanțiilor necesare în vederea asigurării ei, a fost examinată de către Organizația Națiunilor Unite.

Preocupările O.N.U au fost inițiate în anul 1980 la Geneva când a fost discutat și examinat un studiu “asupra independenței și imparțialității puterii judiciare a judecătorilor și asesorilor și independența avocaților”, studiu realizat de L.M. SINGHVI – care deținea funcția de președinte al Baroului de pe lângă Curtea Supremă din India.

În iunie 1983, la Montreal în Canada, a avut loc prima conferință mondială privind independența justiției, fiind prezenți delegați reprezentând 24 de organizații naționale și internaționale de pe toate continentele.

Conferința de la Montreal a reprezentat prima întâlnire când judecătorii, cu sprijinul nemijlocit al O.N.U., au aprobat în unanimitate Declarația cuprinzând un ansamblu de principii acceptabile pentru toate civilizațiile (națiunile), conducând la stabilirea unui sistem judiciar independent.

Actul adoptat de judecătorii delegați a fost intitulat: “Declarația universală privind independența justiției” și a fost predat la O.N.U.

Acest text a fost transmis în anul 1987 tuturor statelor și guvernelor participante, pentru propuneri, adaptări și modificări; astfel că, în anul 1989 a fost supus analizei în cadrul comitetului Drepturilor Omului.

O altă etapă importantă în cristalizarea principiului independenței judecătorilor o reprezintă al VI-lea Congres al O.N.U., desfășurat la Caracas, în Venezuela, consacrat elaborării cu prioritate a unui document care să cuprindă principiile directe necesare pentru apărarea independenței judecătorilor.

Sub aspectul cronologic, precizăm faptul că textul “Declarației universale privind independența justiției”, adoptată la Montreal a fost înscris pe ordinea de zi a Congresului

al VII-lea al O.N.U. de la Milano (Italia), unde la data de 06.09.1985 s-a adoptat rezoluția intitulată: “Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii”, act adoptat ulterior, sub aceeași denumire și în aceeași formă, de către Adunarea Generală a O.N.U., la 29.11.1985, care a invitat guvernele să respecte aceste principii și să le includă în legile și jurisprudențele lor naționale.

Un moment distinct în consacrarea internațională a principiului independenței judecătorilor, îl reprezintă data de 31.07.1988, când Comitetul de la Viena a adoptat: “procedurile pentru aplicarea efectivă a principiilor fundamentale referitoare la independența magistraturii.”

În esență, reținem că documentele citate relevă faptul că magistratura independentă reprezintă garanția cea mai puternică a conservării autorității dreptului și totodată a garantării și protejării drepturilor fundamentale ale omului.

Independența judecătorilor nu poate fi asigurată decât dacă toți factorii vizați sunt antrenați în susținerea activă a instituțiilor libere și democratice.

În acord cu art. 3 din “Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii”, este de domeniul judecătorului să hotărască ce cauze sunt de competența sa, și să stabilească prin interpretare conținutul legilor (normelor juridice – dreptului pozitiv).

În calitatea sa de protector al Constituției și al Dreptului, judecătorul este dator să impună respectarea legii, să nu permită fraudarea ei, prin recurgerea la doctrine incompatibile cu autoritatea dreptului.

Un aspect deosebit de important îl reprezintă modelarea opiniei publice care să susțină independența judecătorilor, modelare care se poate realiza, în principal, prin instrucție publică, prin seminarii naționale și internaționale, dar mai ales prin performanța magistraturii de a impune autoritatea dreptului.

Noțiunea de **INDEPENDENȚĂ** a judecătorului presupune că acesta, pronunțându-se într-o cauză dedusă judecății, ia în considerare numai probele rezultate din faptele cazului (din cauza pendinte), dispozițiile constituționale și juridice, precum și propriul său sentiment de dreptate și echitate din sufletul și conștiința sa.

În raport cu teza subscrisă, rezultă că orice alt **factor intern** sau **extern** care are aptitudinea de a influența soluția din cadrul hotărârii judecătorești trebuie considerat – **ab initio** – contrar principiului independenței judecătorilor.

De principiu, apreciem că, potrivit documentelor internaționale menționate anterior, un judecător nu este independent în următoarele situații:

- dacă sistemul legal îl obligă, prin numirea sa, să judece în favoarea autorităților care l-au desemnat;
- dacă este expus revocării din funcție, ca urmare a unei decizii contrare intereselor altor puteri constituite în stat sau ale oricărui alt organism particular;
- dacă riscă, în cazul pronunțării unei hotărâri judecătorești, să fie transferat pe o poziție inferioară, în cadrul corpului magistraților;
- dacă promovarea judecătorului depinde exclusiv de voința discreționară a altor puteri în stat;
- dacă compensațiile financiare sunt supuse altor puteri în stat, ca de altfel și alte drepturi materiale ori social-culturale.

Este evident că asemenea situații împiedică – de plano – independența efectivă a unui judecător care, atunci când va avea de judecat o cauză, inevitabil va lua în

considerație acești factori, care sunt în afara textului legii aplicabile, a faptelor cauzei și a simțului sau de justiție.

Seleționarea reprezintă o adevărată “premiză” a independenței judecătorilor, deoarece realizată în mod adecvat conduce la reducerea factorilor exteriori actului de justiție, care pot influența soluționarea cauzelor.

Astfel, după cum s-a reținut în documentele internaționale, independența judecătorilor poate fi garantată, dacă:

- înainte de a numi un judecător s-ar examina temperamentul candidatului, forța sa morală de a depăși situațiile și tendințele proprii în domeniile: religios, politic etc.;

- în timpul exercitării funcției judecătorul ar evita orice angajare politică, sau în alt domeniu controversat, precum și dacă acesta ar evita să-și exprime în public părerile și să se amestece în probleme care sunt de competența altei puteri constituite în stat;

- ar fi prevăzut în Constituții sau în legi organice, o procedură de punere sub acuzare sau destituire, în cazul în care se dovedește evident că judecătorul a fost influențat în hotărârile pronunțate de prejudecăți, de sentimente sau interese exterioare cauzei deduse judecății.

Afirmarea acestor principii generale în plan național este necesară și posibilă în cadrul constituțional în vigoare, deoarece, chiar dacă dispozițiile legale române nu le includ sau nu cuprind toate instrumentele și prevederile precizate, vom observa că potrivit dispozițiilor art. 20 (2) din Constituția României: “dacă există neconcordanță între pactele internaționale și tratatele referitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.”

De altfel, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, prin Recomandarea nr. R (94) 12 din data de 13.10.1994, elaborată pe baza Principiilor fundamentale ale independenței magistratului, adoptate de Adunarea Generală a O.N.U., și cu avizul Uniunii Internaționale a Magistratilor, a solicitat statelor membre, inclusiv României, măsuri cu privire la protecția independenței, eficacității și a rolului judecătorilor.

*

* *

În cadrul studiului vom încerca să analizăm Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre cu privire la independența, eficiența și rolul judecătorului (adoptată de Comitetul de Miniștri la 13 octombrie 1994, la a 516-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri).

În cadrul activităților întreprinse în scopul promovării și garantării eficienței justiției civile și penale, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a decis să elaboreze o recomandare asupra independenței, eficienței și rolului judecătorilor.

Scopul urmărit de Consiliul Europei la data adoptării Recomandării nr. R (94) 12 l-a reprezentat instaurarea și apărarea unui sistem politic democratic, caracterizat prin preeminența dreptului, prin consacrarea statului de drept și respectiv, prin promovarea și protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Recomandarea asupra independenței, eficienței și rolului judecătorilor, recunoaște și subliniază rolul primordial și semnificativ pe care îl au judecătorii pentru realizarea acestor scopuri.

În conformitate cu prevederile **principiului I** – “Principii generale privind independența judecătorilor” – independența judecătorilor reprezintă unul dintre pilonii pe care se sprijină statul de drept. Se precizează că măsurile necesare pentru promovarea independenței judecătorilor nu privesc doar pe judecători, în particular, ci pot avea consecințe globale asupra ansamblului sistemului judiciar național.

De aceea, statele membre ale Consiliului European, ar trebui să țină cont de faptul că, deși o anumită măsură luată ar afecta, în mod direct, un judecător aceasta ar putea avea efecte asupra independenței judecătorilor, interesând în final, ansamblul corpului judecătoresc.

Textul proiectului de Recomandare și expunerea de motive au fost elaborate de Grupul de proiect asupra eficienței justiției civile (C.J.-J.U.). După ce, în prealabil, a fost examinat de Comitetul european al cooperării juridice (C.D.C.J.), proiectul de Recomandare și expunerea de motive au fost supuse Comitetului de Miniștri al Consiliului European, Comitetul de Miniștri a adoptat textul proiectului de Recomandare și a autorizat publicarea expunerii de motive a Recomandării.

Pe lângă reprezentanții statelor membre ale Consiliului European și ai Comisiei Comunității Europene, au asistat la reuniunile grupului de proiect, care a pregătit textele, și observatori din: Albania, Vatican, Letonia, Rusia și delegați ai Uniunii europene a magistraților în materie comercială și ai Uniunii internaționale a magistraților.

Recomandarea pornește de la ideea că în scopul stabilirii unui sistem juridic eficient și echitabil, este imperios necesar să se consolideze poziția și puterile judecătorilor și să se vegheze ca responsabilitățile judecătorilor să fie îndeplinite cu bună-credință.

În vederea elaborării Recomandării nr. R (94) 12 au fost luate în considerare Principiile fundamentale ale O.N.U. cu privire la independența magistraturii (1985), precum și normele pentru aplicarea efectivă a acestor principii fundamentale, norme adoptate în anul 1989.

Recomandarea pornește de la principiul că puterile judecătorilor sunt contrabalansate de obligațiile acestora. Tocmai în acest scop, s-a considerat că este necesar să se confere judecătorilor puteri menite să garanteze independența acestora. Pentru ca puterile conferite să nu fie exercitate arbitrar, în recomandare se prevede ca judecătorii să fie supuși unui sistem de control care să asigure respectarea drepturilor și îndatoririlor lor.

Principiile enunțate de Recomandare în număr de șase, se raportează la independența judecătorilor, la autoritatea lor, la condițiile adecvate de muncă, la dreptul de a crea asociații, la responsabilitățile judecătorești și la consecințele slabei exercitări a răspunderii și respectiv abaterile disciplinare.

Principiul I – Principii generale privind independența judecătorilor;

Principiul II – Autoritatea judecătorilor;

Principiul III – Condiții adecvate de muncă;

Principiul IV – Asocierea;

Principiul V – Responsabilitățile judecătorești;

Principiul VI – Exercițarea slabă a răspunderilor și abaterile disciplinare.

Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei nu a limitat aplicarea Recomandării la domenii specifice dreptului. Cu alte cuvinte, domeniul de aplicare a Recomandării privește reglementarea litigiilor de natură civilă și penală precum și a celor de ordin administrativ și constituțional.

Recomandarea este, în principiu, aplicabilă atât judecătorilor profesioniști, cât și judecătorilor neprofesioniști, în cazul acestora din urmă fiind exceptate dispozițiile referitoare la remunerație (indemnizație) și la cerința de a poseda o formație juridică adecvată.

Considerăm necesar să realizăm o succintă analiză a primului principiu consacrat de Recomandare nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre a Consiliului Europei.

Principiul I – Principii generale asupra independenței judecătorilor

În cadrul acestui principiu se proclamă independența judecătorilor și se evidențiază o serie de măsuri necesare pentru respectarea, protejarea și promovarea independenței judecătorilor.

Apreciem că noțiunea de “independență a judecătorilor” utilizată în redactarea principiului, nu se limitează la judecători, ci se întinde asupra întregului sistem judiciar, în ansamblul său.

Potrivit dispozițiilor punctului 2 lit. a, independența judecătorilor trebuie să fie garantată în conformitate cu dispozițiile Convenției și cu dispozițiile constituționale naționale.

Aceasta presupune, că independența judecătorilor trebuie garantată prin înserarea principiului în textele constituționale ale statelor membre, în conformitate cu prevederile Convenției. (Prin noțiunea de “Convenție” se face referire la “Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”, care, de altfel este citată în preambulul Recomandării nr. R (94) 12).

Se prevede, de asemenea, că nu ar fi admisibilă o reformare a deciziilor în afara procedurilor legale, de către guvern sau de administrație. În acest sens s-a statuat de Comitetul de Miniștri prin Recomandarea nr. (87) 18 – asupra simplificării justiției penale.

Se consideră necesară existența unor norme juridice referitoare la condițiile și termenii în care pot fi exercitate căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate și deducerea cauzei spre judecare în fața unor instanțe ierarhic superioare și independente (pct. 2, lit. a, subpunctul 1).

Referitor la mandatul judecătorilor, Recomandarea se referă în cadrul **Principiului I**, la faptul că acesta trebuie garantat prin lege.

Se precizează că instanțele trebuie să fie în măsură să decidă ele însele competența lor, astfel cum este definită prin lege, iar administrația sau guvernul nu ar trebui să ia decizii susceptibile de a face caduce hotărârile judecătorilor, cu excepția cazurilor restrictive care privesc: amnistia, grațierea sau măsuri similare.

Independența judecătorilor este esențialmente legată de menținerea separației puterilor în stat (paragraf I, pct. 2, lit. b). Sarcina asigurării independenței judecătorești incumbă organelor puterii legislative și ale puterii executive.

În cadrul pct. 2, lit. c din Principiul I se afirmă că: “Orice decizie privind cariera profesională a judecătorilor ar trebui să se sprijine pe criterii obiective, iar *selectarea* și cariera acestora ar trebui să se fondeze pe merit, avându-se în vedere calificările, integritatea, competența și eficiența lor.”

Este indispensabilă că independența judecătorilor să fie garantată de la selectarea lor și în cursul întregii cariere profesionale, cu excluderea discriminărilor.

Orice decizie privitoare la viața profesională a judecătorilor trebuie să se sprijine pe criterii obiective. Cu toate că, fiecare stat membru al Consiliului Europei aplică propria metodă de recrutare, de alegere și de numire a judecătorilor, selecția candidaților și cariera ulterioară a judecătorilor trebuie să se bazeze pe rezultate meritorii.

Deși Recomandarea propune un sistem ideal pentru numirea judecătorilor, ea recunoaște că un anumit număr de state membre ale Consiliului Europei au adoptat alte sisteme, care fac să intervină adesea Guvernul, Parlamentul sau Șeful Statului. În esență nu se propune schimbarea acestor sisteme, care există de secole și care funcționează

corect, însă în toate statele în care judecătorii sunt oficial desemnați de organele altei puteri constituite în stat, trebuie să existe, într-o formă sau alta, un sistem care să permită asigurarea transparenței procedurilor de numire a judecătorilor, de selecționare a acestora și respectiv de asigurare a independenței lor în practică.

Formarea juriștilor este un aspect important pentru asigurarea că cele mai apte persoane sunt numite judecători.

Aceasta întrucât judecătorii profesioniști trebuie să justifice o formație juridică adecvată.

Printre alte cerințe, formația juridică profesională contribuie în mod substanțial la independența puterii judecătorești.

Dacă judecătorii posedă cunoștințe teoretice și practice suficiente, ei vor putea acționa cu mai multă independență în raport cu administrația și dacă doresc, vor putea să-și schimbe profesia, fără să-și urmeze în mod necesar cariera.

De altfel, această cerință se regăsește înscrisă și în **Principiul 10 din Principiile fundamentale ale Națiunilor Unite** privitoare la independența magistraturii, care este redactat astfel: “persoanele selecționate pentru a îndeplini funcțiile de magistrat trebuie să fie integre și competente și să facă dovada unei formații și unor edificări juridice suficiente. Orice metodă de selectare a magistraților trebuie să prevadă garanții împotriva numirilor abuzive. Selectarea judecătorilor trebuie operată fără discriminare de rasă, de culoare, de sex, de religie, de opinie politică sau alta, de originea națională sau socială, de bogăție, de naștere sau de situație”.

Atât în Principiile fundamentale adoptate de Națiunile Unite cât și în Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre ale Consiliului Europei, norma potrivit căreia un candidat în magistratură trebuie să fie originar din țara respectivă, nu este considerată discriminatorie.

În cuprinsul **Principiului I** al Recomandării se fac precizări privitoare la deplina independență a judecătorilor în soluționarea cauzelor deduse judecății (pct. 2 lit. d).

Distribuirea cauzelor se poate face după diferite sisteme, de exemplu prin tragere la sorți, după ordinea alfabetică a numelui judecătorilor, sau după o repartizare a cauzelor între secțiile instanței, într-o ordine specificată dinainte (prestabilită), ori printr-o repartizare a cauzelor între judecători în conformitate cu decizia președintelui instanței (pct. 2 lit. e).

În realitate, sistemul de distribuire a cauzelor contează mai puțin, ceea ce importă este ca acesta să nu fie falsificat sau deturnat printr-o influență exterioară și să nu se facă în favoarea sau defavoarea uneia dintre părți.

De principiu, potrivit pct. 2 lit. f, din **Principiul I** – se pot prevedea norme adecvate privitoare la înlocuirea judecătorilor, în cazuri excepționale (boală sau vacanța postului).

De regulă însă se prevede că un judecător nu poate fi desesizat de o cauză decât pentru motive juste și la decizia organului competent.

Acestea sunt considerațiile generale rezultate din examinarea **Principiului I**, din Recomandarea nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei.

Principiile II-VI, vor fi analizate cu prilejul altor cercetări.

*

*

*

De **lege lata** condițiile de selecționare a judecătorilor sunt prevăzute în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, art. 14.

Art. 1 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor prevede că magistratura reprezintă activitatea judiciară desfășurată de judecători în scopul îndeplinirii justiției și de procurori în scopul apărării intereselor generale ale societății, a ordinii de drept, precum și a drepturilor și libertăților cetățenilor.

Analizând dispozițiile constituționale din Titlul III, din cap. VI intitulat “Autoritatea judecătorească”, se observă că **Constituantul** a consacrat acestui capitol trei secțiuni, respectiv: Secțiunea 1.: Instanțele judecătorești; Secțiunea a II-a: Ministerul public și Secțiunea a III-a: Consiliul Superior al Magistraturii.

Observăm, în consecință, că **Legiutorul Constituant** a consacrat art. 125 pentru analiza statutului judecătorilor și art. 132 pentru analiza statutului procurorilor.

În raport de prevederile constituționale și având în vedere tema lucrării, vom încerca să tratăm, în cele ce urmează, condițiile de selecționare, referindu-ne exclusiv la judecători.

Având în vedere exigențele impuse de reglementările internaționale, adoptate de O.N.U., de Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei, de Uniunea Europeană a magistraților ș.a., legiutorul român a instituit condiții și prevederi care să asigure selecționarea și promovarea judecătorilor pe criterii de responsabilitate civică, de bună reputație și de competență profesională.

În conformitate cu dispozițiile art. 14 din Legea 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor **condițiile generale** pentru numirea judecătorilor sunt următoarele:

a) este cetățean român cu domiciliul în România și are capacitate deplină de exercițiu;

b) este licențiat în drept;

c) nu are antecedente penale sau cazier fiscal;

d) cunoaște limba română;

e) este apt, din punct de vedere medical și psihologic, pentru exercitarea funcției.

Comisia medicală se numește prin ordin comun al ministrului justiției și al ministrului sănătății.

Art. 13 din Legea 303/2004 prevede că admiterea în magistratură și formarea profesională inițială în vederea ocupării funcției de judecător se realizează prin Institutul Național al Magistraturii.

Condiția generală prevăzută de art.14 alin. 2, lit. a răspunde exigențelor din dispoziția constituțională prevăzută de art. 16 (3) din Constituția României, adoptată prin referendum la 08.12.1991, cu modificările adoptate prin referendumul național organizat la 19-20 oct. 2003, potrivit căreia: “Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară”.

Deci judecătorul, în calitatea sa de funcționar public, trebuie să fie cetățean român, fapt ce nu exclude bipatridia sau multipatridia.

Cerința rezultă din principiul suveranității naționale, care impune ca oricare dintre segmentele puterii de stat(iar puterea judecătorească este o componentă fundamentală), să se exercite exclusiv de persoanele care au cetățenie română.

Referitor la cerința existenței domiciliului în România, aceasta rezultă din necesitatea ca judecătorul să fie legat – în modul prescris de lege – de realitățile țării, să cunoască legile țării și să perceapă, în mod direct, moravurile, instituțiile, tradițiile, elementele specifice ale spațiului socio-cultural, chestiuni indispensabile în privința hotărârilor pe care va fi ținut să le pronunțe în exercitarea atribuțiilor sale.

Condiția de maximă generalitate a capacității depline de exercițiu exclude de la posibilitatea selectării și investirii cu autoritatea de judecător a persoanelor minore, lipsite de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă, precum și a persoanelor puse sub interdicție judecătorească.

O altă condiție generală este aceea a cunoașterii limbii române, prevăzută de art. 14 alin. 2 lit. d. Această condiție decurge din principiul fundamental al funcționării sistemului judiciar în România, consacrat de art. 128 (1) din Constituția României: “procedura judiciară se desfășoară în limba română”, aceasta întrucât potrivit art. 13 din Constituție: “În România, limba oficială este limba română”.

Dispoziția constituțională înscrisă în art. 128 (1) a fost preluată și în Legea pentru organizarea judecătorească nr. 304 / 2004 privind organizarea judiciară, în dispozițiile art. 14 alin. 1.

În raport cu cele expuse, apare firesc ca una dintre condițiile generale pentru admiterea în funcția de judecător să fie cunoașterea limbii române, limba oficială a statului.

Condiția prevăzută de art. 14, alin. 2, lit. e se referă la integritatea corporală și respectiv psihică a persoanelor fizice care optează pentru funcția de judecător.

Potrivit art. 14 alin. 2, teza a II-a, dovada aptitudinii medico-psihologice se produce de către comisia medicală numită prin ordin comun al ministrului justiției și al ministrului sănătății.

Condiția prevăzută de art. 14, alin. 2, lit. b atestă un minim de cunoștințe juridice pe care trebuie să le posedate candidatul la funcția de judecător.

Legea se referă la obținerea titlului de licențiat în Drept. Acest titlu științific se obține după finalizarea studiilor universitare de licență, care reprezintă ciclul I de studii. Licența atestă însușirea unui volum de cunoștințe necesar practicării unei profesii juridice, inclusiv a celei de judecător.

Deși este o condiție necesară, apreciem că obținerea licenței nu trebuie să constituie și o condiție suficientă pentru accesarea la funcția de judecător. În consecință, judecătorii sau persoanele fizice care doresc să îmbrățișeze această profesie trebuie, de principiu, să absolve ciclurile II, respectiv III ale învățământului universitar juridic. Studiile universitare de masterat, respectiv cele de doctorat asigură specializarea și aprofundarea cunoștințelor dobândite anterior de către judecător. Un judecător specializat și pregătit profesional constituie o garanție a independenței și a imparțialității în realizarea actului de justiție.

Opinăm că ar fi fost mai firesc ca legiuitorul să instituie obligativitatea absolvirii studiilor universitare de masterat-cel puțin- pentru viitorii judecători și pentru judecătorii tineri numiți deja în funcție.

Condiția generală prevăzută de art. 14 alin. 2, lit. c, presupune absența antecedentelor penale sau a cazierului fiscal.

Având în vedere dispozițiile art. 133, alin. 1 cod penal, în conformitate cu care reabilitarea face să înceteze decăderile și interdicțiile precum și incapacitățile care rezultă

din condamnare, se pune chestiunea dacă o persoană fizică care a fost condamnată penal și reabilitată, îndeplinind toate celelalte condiții legale poate ocupa o funcție de judecător.

Răspunsul este negativ având în vedere aspectele de ordin moral.

În sistemul normativ juridic există prezumția că o persoană este nevinovată atâta timp cât nu se produce dovada contrară, în formele și prin procedurile prevăzute de lege, că a comis o faptă de natură a atrage răspunderea sa juridică.

De principiu, prezumția de nevinovăție funcționează sub o formă mai largă și anume a unei **prezumții de onestitate**, în cadrul sistemului de conviețuire socială.

Sanțiunea socială în cazul în care a fost înfrântă prezumția de onestitate este reprezentată de proasta reputație.

Lipsa cazierului fiscal presupune plata la zi a tuturor taxelor și impozitelor datorate către stat, precum și achitarea oricăror debite datorate instituțiilor publice de interes național sau local.

Credem totodată, deși legea nu prevede expres, că persoana fizică care dorește să accedă la funcția de judecător nu trebuie să aibă debite restante sau neonorate în raport cu persoanele juridice de drept public sau de drept privat și nici în raport cu vreo persoană fizică. Aceasta întrucât dependența financiară este de natură să afecteze independența și imparțialitatea judecătorului. Deși legea nu prevede expres credem că lipsa debitelor în raport cu persoanele juridice sau cu persoanele fizice, după caz, constituie un element de moralitate, care poate caracteriza conduita potențialului judecător.

Ultima condiție generală prevăzută de art. 13, se referă la latura cea mai complexă a selecționării judecătorilor.

În conformitate cu dispozițiile Recomandării nr. R (94) 12 a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei și celelalte documente internaționale, numirea în funcția de judecător a unei persoane este condiționată de absolvirea Institutului Național al Magistraturii sau de promovarea concursului ori examenului de admitere în magistratură, organizat potrivit regulamentului aprobat de Ministerul Justiției.

În legea pentru organizarea judecătorească nr. 303 / 2004 legiuitorul român a prevăzut condiții speciale pentru selectarea și promovarea judecătorilor.

Pentru ocuparea funcției de judecător legea prevede două modalități de selecționare a candidaților.

Prima ipoteză se referă la formarea judecătorilor prin intermediul Institutului Național al Magistraturii. Persoanele fizice care îndeplinesc condițiile prevăzute de art. 14 alin 2 din legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor pot participa la concursul de admitere în cadrul I. N. M. . Acest concurs se organizează cu aprobarea prealabilă a C. S. M. . Cursanții I. N. M. Au calitatea de auditor de justiție. Pe perioada cursurilor ei desfășoară practică la instanțele judecătorești. După finalizarea cursurilor auditorii de justiție susțin un examen de absolvire constând în probe teoretice și practice, prin intermediul cărora se verifică însușirea cunoștințelor necesare în vederea exercitării funcției de judecător.

Auditorii de justiție care promovează examenul de absolvire sunt numiți de C. S. M. judecători stagiați numai la judecătorii. Aceștia vor efectua un stagiu de un an, beneficiind de stabilitate în funcție.

După efectuarea stagiului judecătorii stagiați sunt obligați să se înscrie la examenul de capacitate. Dacă un judecător stagiar este respins la acest examen, el are obligația să se

prezintă la sesiunea imediat următoare. Lipsa nejustificată de la examenul de capacitate sau respingerea judecătorului la două sesiuni consecutive atrage pierderea calității de judecător stagiar.

Examenul de capacitate constă în probe scrise și orale cu caracter teoretic și practic. Probele teoretice se referă la: fundamentele constituționale ale statului de drept, instituțiile de bază ale dreptului (material și procesual), organizarea judiciară și Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor. Probele practice constau în soluționarea de spețe și întocmirea de acte judiciare în raport de specificul funcției ce urmează a fi deținută.

După validarea rezultatelor examenului de capacitate de către C. S. M. Candidații declarați admiși au dreptul să-și aleagă posturile în raport de media obținută și de posturile vacante publicate în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a.

Referitor la probele teoretice și practice care alcătuiesc examenul de capacitate, remarcăm și opinia profesorului Ion Neagu care a scris: “Se pune o întrebare simplă: ce pricini constituționale, administrative, comerciale, ș.a. a judecat un judecător stagiar (desigur, cu excepția plângerilor și a contestațiilor împotriva unor procese verbale, a autosesizărilor unor societăți comerciale, ori, eventual, dării unor încheieri, vizând o excepție de neconstituționalitate)? Neavând <experiență> în materie, ce <capacitate> dobândește un asemenea magistrat?”

În mod cert, o veritabilă reformă a Justiției va avea în vedere și aceste aspecte.”

(din I. Neagu, Tratat de procedură penală, Editura Pro, 1997, București, pag. 88).

A doua ipoteză se referă la numirea în funcția de judecător, pe bază de concurs, a persoanelor fizice care au îndeplinit funcția de judecător sau procuror și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile, precum și a avocaților, notarilor, asistenților judiciari, consilierilor juridici, persoanelor care au îndeplinit funcții de specialitate juridică în aparatul Parlamentului, Administrației Prezidențiale, Guvernului, Curții Constituționale, Avocatului Poporului, Curții de Conturi sau al Consiliului Legislativ, a cadrelor didactice din învățământul juridic superior acreditat, cu o vechime în specialitate de cel puțin 5 ani, precum și a magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție cu o vechime de cel puțin 5 ani, care și-au încetat activitatea din motive neimputabile.

De asemenea prin coroborarea art. 33 cu art. 87 alin. 1 din Legea nr. 303/2004 pot fi numite în funcția de judecător, pe bază de concurs, persoanele care au îndeplinit funcții de specialitate juridică din: Ministerul Justiției, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național de Criminologie și Institutul Național al Magistraturii.

Pot fi selectate și respectiv numite în funcția de judecător persoanele fizice care au îndeplinit funcția de judecător sau pe aceea de procuror cel puțin 10 ani și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile. Aceste numiri se realizează fără concurs, potrivit dispozițiilor art. 33 alin.5 din Legea nr. 303/2004.

O situație distinctă o reprezintă cazul magistraților-asistenți de la Înalta Curte de Casație și Justiție și a avocaților. Persoanele care aparțin celor două categorii profesionale menționate și care au cel puțin 10 ani vechime pot fi numite fără concurs în funcția de judecător de judecătorie.

Persoanele fizice numite în funcția de judecător fără examen sunt obligate să urmeze o perioadă de 6 luni, un curs de formare profesională în cadrul I. N. M., care va cuprinde în mod obligatoriu elemente de Drept Comunitar. Finalizarea acestor cursuri se

realizează prin examen. Nepromovarea acestui examen atrage eliberarea din funcția de judecător.